

АДÆМИ ДЕУДЕНКÆЙ ХАЙГИН КА 'Й, ЕИХÆСГИН ДЕЙ УОН ДЕНХУÆРЗТИ БАЦÆУН ДЕЙ!

Паддзахадон Думæмæ æвзурстити бæрæггæнæнтæ Цæгат Иристони: парти «Еумæйаг Уæрæсæ»-бæл исгъæлæс кодтонцæ 320410, «Коммунистон парти»-бæл 51782, «Рæстаг Уæрæсæ-Рæстдзийнадæбæл-Уæрæсæй патриоттæ»-бæл ба 47507 æвзарæги. Еумандатон округи ба тæккæ фулдæр исгъæлæс кодтонцæ Таймазти Артурбæл – 340844 æвзарæги.

Цæун райдæдта 1993 анзи мартый

Дигорæ

№34 (815) 2021 анзи 24 сентябрь – рухæни мæйæ

Аргъ 1 туман

Сергей МЕНЯЙЛО: «НÆ ЕУМÆЙАГ ИХÆС БÆЛВУРД ДЕЙ – НÆ АДÆМИ КАДÆ ДÆМА АМОНДÆН ДЕНОВУДÆЙ АРХАЙУН...»

Нæ республики Парламенти æмбурди 19 сентябри Цæгат Иристони Сæргъпæууæгæй æвзурст æрцудæй Сергей Ивани фурт Меньяло.

Фæстаг рæстæги хъæбæр кæмæ æнгъæлмæ кастан, еци гъуддæгутæ евгъуд хуцаубони арæст æрцудæнцæ: райевгъудæнцæ Паддзахадон Думæмæ æма бунæттон æвзурститæ. Сæйрагдæр ба – нæ республики Парламент Цæгат Иристони Сæргълаууæгæй дæр равзурста. Еци бунатмæ Уæрæсæй Федераций Президент Владимир Путин бахаста æртæ кандидатури: **Сергей Ивани фурт Меньяло, Баликъоти Тазрети фурт Валерий æма Елдзарты Баграти кизгæ Медейяи.** Æвзурстити бон инаугураций мадзæлтти архайдтонцæ Президенти размæ Цæ-

гат Кавкази федералон зилди Æнхæстбаргин минавар **Юрий Чайка**, Цæгат Иристони Уæрæсæй Федераций Федералон Совети сенатортæ **Мамсурати Таймураз æма Фадзайти Арсен**, Уæрæсæй Федераций Паддзахадон Думи депутаттæ, Республикæ Хонсар Иристони Президент **Бибилти Анатолий**, Республикæ Цæцæни Хецауади сæрдар **Муслим Хучиев**, Республикæ Цæгат-Иристон Аланий Хецауади Сæрдари ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг **Тускъати Таймураз**, Цæгат Иристони барадæгъæуайгæнæг æма тухи ведомствити разамонгутæ, нæ республики террито-

риалон оргæнти æма муниципалон искондти сæргълауугутæ.

Парламенти депутаттæй гъæлæс кæнуни ка архайдта, уонæй 57 исгъæлæс кодтонцæ Сергей Меньялой фарс, Баликъоти Валерийбæл исгъæлæс кодтонцæ 2 адæймаги, Елдзарты Медейябæл ба – 9.

Аци бæрæггæнæнтæ Парламенти æмбурди фегъосун кодта нимайæн къамиси сæрдар Гæбæраты Юрий. Уотемæй Сергей Меньяло æвзурст æрцудæй Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сæргълаууæгæй. Арфитæ ин ракодтонцæ Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Парламенти Сæрдар **Алексей**

Мачнев, Юрий Чайка, Муслим Хучиев, Бибилти Анатолий æма Республикæ Цæгат Иристон-Аланий æскъуæлхт ахургæнæг **Горислава Селиверстова.**

Юрий Чайка загъта, Сергей Меньяло республики сæргъи рæстæгмæ ку 'рлæудтæй, уæд еци цубур рæстæг лæмбунæг кæ балæдæрдтæй æма базудта, циуавæр лухкæнуйнаг фарстатæ си ес, социалон-экономикон уавæр, хецауади оргæнти куст æма сæ архайд иннæ структури хæццæ, фулдæр цæстдæрд кæци фарстатæмæ гъæуи, еугур еци гъуддæгутæ.

АХСГИАГ ФАРСТА

ИУАЗÆГ НИН БÆРКАД ДЕФТАУЙ НÆ БÆРКАДБÆЛ!

Рæхги, 27 сентябри, бæрæггонд цæудзæнæй туризми Еугурдуйнеуон бон. Нисангонд æрцудæй 1979 анзи, æма æ бæрæг кæнунæн 27 сентябрь хумæтæги нæ равзурстонцæ – уомæй фараст анзи раздæр еци бон (1970 анзи 27 сентябри) Еугурдуйнеуон туристон организаци исфедар кодта æ Устав, кæцимæ гæсгæ нерæнгæ дæр ма аразуй æ архайд.

Туризм Еугурдуйнеуон бон нисангонд ба æрцудæй, цæмæй фулдæр æргом æздæхт цæуа аци къабазæмæ, уомæн æма е æй агъазиау равгæ адæми медастау культурон фæлтæрддзийнадæ дех кæнунæн, æхсæнадæмон бастдзийнæдтæ æма æндæр æмгустади мадзæлтти гъомусадæн, уой фæрци ахсгиаг байвæрд хаст цæуи экономикон райрæзмæ. Нæ аци æрмæгæн дæр хумæтæги нæ равæрдтан сæргонд «Иуазæг бæркадбæл бæркад æфтауй!..» Дуйней ес уæхæн паддзахæдтæ, кæцити экономикæ æнæгъæнæй кенæ фулдæр аразгæ 'й туризмæй. Зæнхæбæл цæрæг адæмæй алли дæс косæг адæймагемæй еу архайуй туризми къабази, анзи дæргъи туристон балцити бæрцæ исхæртуй 1,3 миллиардей уæнгæ. Туристон балцитæ сæ пайдамæ гæсгæ æнцæ æмбæрцæ нефти хæццæ.

Туризм райрæст ахсгиаг фарста æй мах республикæн дæр. Цæгат Иристони разамонæг Сергей Меньяло айразмæ ку фембалдæй туризми Комитети сæрдар Хъодзати Заурбег хæццæ, уæд дзубанди кодтонцæ аци къабази ма нерæнгæ ци берæ бахузæн-нонкæнуйнаг фарстатæ ес, уонæбæл. Зæгъæн, бунæттон туристон маршрутти фæткæ зингæ фæххуæздæркæнуйнаг æй. Кæцидæр маршруттæ фæуурухдæр æма фæррæвдзæдæр кæнун гъæуй, кæцидæрти алливарс ба исаразун гъæуй фулдæр инфраструктурон объекттæ. Еци мадзæлттæ фæдурат ратдзæнæнцæ, цæмæй ирæза, Иристонмæ сæ фæллад уадзунмæ ка иссæуи, еци туристти нимæдзæ.

Æ радзубандий Сергей Меньяло куд баханхæ кодта, уотемæй туризми къабази райрæзтæн нæ республики берæ фæдурæттæ ес.

Æмбурди Сергей МЕНЯЙЛОЙÆН райарфæ кодта æхургæнæг, Цæгат Иристони æскъуæлхт æхургæнæг Горислава СЕЛИВЕРСТОВА

«НÆ ЕУМÆЙАГ ИХÆС БÆЛВУРД ÆЙ – НÆ АДÆМИ КАДÆ ÆМА АМОНДÆН ÆНОВУДÆЙ АРХАЙУН...»

– Фиццæгидæр, ахсгиаг æнцæ æнæнездзийнадæ æма ахуради модернизаций программитæ, æма сæбæл куст нури уæнгæ цæуй, региони социалон-экономикон райарæзтæн ба бæлвурдгонд æрцудæнцæ, архайд куд цæудзæнæй, еци мадзæлттæ. Дзубанди цæуй æгустдзийнади æмвæзæдæ ниллæгдæр кæнунбæл, туристон æма промышленнон къабæзти гъомуси ирæзтбæл. Устур куст æрцудæй Сергей Меньяйло рæстæгмæ разамундæй Беслæни ирæзтбæл дæр. Нæ бæсти региони хузонон ирæзтбæл арæзт программæ «Президенти Майи Указтæ 2024 анзи уæнгæ» идарддæр æнхæстгонд цæудзæнæнцæ. Сæ сæйраг нисан æй – адæми царди уавæрти хуæргæдæдзийнадæ никки уæлдæр æмвæзæдæмæ рахæнун.

Æма еци гъуддæгæн Цæгат Иристони еугур гæнæнтæ дæр ес. Мæ зæрдæ дарун, Сергей Ивани фуртмæ ци гъæздуг професионалон фæлтæрддзийнадæ ес, е æнæмæнгæ, ке фæййагъаз уодзæнæй æ размæ æвæрд ихæстæ исæнхæст кæнунæн, – загъта Уæрæсей Федераций Президенти размæ Цæгат Кавкази федералон зилди Æнхæст-баргин минæвар.

Нæ республици Сæргълæууæг Сергей Меньяйло арфæ ракодта Парламенти иуонгтæн, æмбурди архайгутæн, сæ зæрдæ, сæ нифс ибæл ке дарунцæ æма ин уæхæн кадæ ке 'кодтонцæ, уой туххæй. Радзурдта, рæстæгмæ æнхæстгæнæги бунати æ къохи ци бафтудæй исаразун, æма ард бахуардта, фæдæни нисантæбæл, нæ республици амондгун фæдæнбæн, адæми хуарзæн ке косдзæнæй, уой фæдбæл. Сергей Меньяйло загъта:

– Арфæ кæнун Парламенти депутаттæн, мадзали архайгутæн, сумах мæнбæл бауæндтайтæ æма еци æууæнкæ æз кæддæр-риддæр гъуди кæндзæнæн. Фондз мæйей размæ нæ бæсти Президент Владимир Путин мæнæн бабарæ кодта вазуггин æма бæрнон ихæс – Цæгат Иристони сæргъи рæстæгмæ æрлæуун. Еци цалдæр мæйи мæнæн фæгæ адтæнцæ республици стратегион нисантæ æма лухкæнуйнаг гъуддæгутæ исбæлвурд кæнунæн. Социалон сферæ æма экономики тухгин æма лæмæгъ фæззæлæнтæ базо-

нуан. Зиндзийнадтæ, ахсгиаг фарстатæ хъæбæр берæ. Æма се 'хсæн ес еу – сæйрагдæр – нæййес системон разамунди куст, куд æнæгъæнæ региони формати, уотæ хецæн социалон къабæзти дæр: æнæнездзийнади, ахуради, промышленнон æма аграрон комплексти, туризми, арæзтади æма иннети.

Нæ республици цæрунцæ кустуарзæгæ æма алли дæснидзийнадти искурдиадæгин адæймæгутæ. Æруагæс ми кæнуй, ци ирæзти программитæ нæмæ ес, уони системон бундорбæл æнхæстгæнæй, нæ бон исудзæнæй республици цардарæзт зæрдæмæдзæугæ хузонон æмвæзæдæмæ рахæнун. Еузагъдæй, нæ еумæйаг нисан гъæуама уа – Цæгат Иристони цардиуаги уавæр уотæ исаразун, цæмæй си нæхуæдтæ дæр зæрдрохс уæн æма си æргомæй нæ бон уа иннети рази дæр нæхе растаун.

Программитæ æнхæст кæнуйи гъуддæгути нин идарддæр паддзахадæ багъæуаги рæстæг агъаз дæр кæндзæнæй. Фал, айдагъ уобæл зæрдæдарун нæ гъæуй, региони хецæуæггæнæг æма муниципалон оргæнтæ гъæуама сæ бартæ бæлвурд æма лæмбунæгæй лæдæронцæ, зононцæ косун адæми хæццæ, бæрæг уонцæ нæ республикæн æма æ цæргутæн пайдахæссæг бизнес кæми ес æма чиновниктæ куд архайунцæ, уони дæр. Ке зæгъун æй гъæуй, æнгæлмæ кæсæн инвестицитæмæ дæр æма е раст æй. Амалгъон адæймæгутæн уавæртæ аразун гъæуй, фал, махæн, куд паддзахадæдзийнадæ, уотæ сæйрагдæр æй, еци инвестицитæ айдагъ бизнесæн ма цæуонцæ, фал, еума хатт æй зæгъун, нæ республици социалон-экономикон ирæзтæн æма хумæтæг адæми хуæздæр царди уавæртæн.

Карз æма раст цæстдæрд, закъони амундзийнадтæ æнхæст кæнун – етæ 'нцæ нæ еумæйаг архайди бундор.

Нæ еугур дæр лæдæрæн, ци устур æма бæрнон ихæслæвæрд нæбæл ес – Цæгат Иристони рæсугъд фæдæнбæл архайун, нæ республикæ ирæза æма «дæдæнæг» кала, уой туххæй.

Ке зæгъун æй гъæуй, евгъуд æнзти берæ фарстатæ лухгонд æрцудæй, фал ма нур дæр берæ æнæнхæст гъуддæгутæ ес,

РЕСПУБЛИКÆ ЦÆГАТ ИРИСТОН-АЛАНИЙ ПАРЛАМЕНТИ УНАФФÆ

МЕНЯЙЛО Сергей Ивани фурти Республикае Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæгæй равзаруни туххæй

Республикае Цæгат Иристон-Аланий Конституций 71 статьяй 19 пунктмæ гæсгæ Республикае Цæгат Иристон-Аланий Парламент **унаффæ хæссуы**:

1. Меньяйло Сергей Ивани фурти Республикае Цæгат Иристон-Аланий Сæргълæууæгæй иснисан кæнун фондз анземæ æмгъудæй.
2. Æ кусти бунатмæ официалон æгъдауæй бахезуни гъуддæг æнхæстгонд æрцæуæд 2021 анзи 19 сентябри 15 сахатти æма 30 минуттебæл.
3. Аци Унаффæ æрвист æрцæуæд Уæрæсей Федераций Президент В.В. Путинмæ.
4. Аци Унаффæ мухургонд æрцæуæд газеттæ «Северная Осетия» æма «Рæстдзинад»-и.
5. Унаффæ æ тухи бацудæй æ исфедар кæнуни фæстæ.

**Республикае Цæгат Иристон-Аланий
Парламенти Сæрдар**

А. МАЧНЕВ

г. Дзæуæгъигъæу
2021 анз 19 сентябрь
№1164/49-6

æма нæ еци рауæн минкий хъауритæ æма архайд нæ багъæудзæнæй. Фондз мæйи кустан æргомæй æма рæстагæй. Сосæгдзийнадæй нæмæ неци адтæй, алли къахдзæф дæр адæми рази. Æма мин кæд депутаттæ агъаз кæндзæнæнцæ, уæд нæ равзурст надбæл идарддæр рæстагæй цæудзинан.

Бæлвурд исбæрæг кæндзинан социалон рахуæцæнтæ. Экономикæ æма алли къабази ирæзти программитæ нæуæгдæртæмæ райараздзинан.

Цæгат Иристон мæ райгурæн бæстæ 'й, æма 'й арф, бæлвурд нур куд базудтон, уотæ некæд. Хъазар мин æй алцæмæйдæр. Уой хæццæ ба ма уой зæгъуйнаг дæн, æма нури уæнгæ дæр мин зонгæ адтæй, цæмæй æма куд цæруй, е. Фал нур куд исахур кодтон æ цардарæзти еугур хабæрттæ, уотæ æнхæстæй ба 'й нæ зудтон. Æма уомæ гæсгæ ба мæ бон æй фæдарæй зæгъун: ес нæмæ алцидæр, цæмæй фæрнгун республикæ уа æма размæ фæдар къахдзæфтæй цæуа, уомæн. Уой туххæй ба ни алкедæр гъæуама

æхæрдæмæ ма иваза, фал лæдæра, фæдар республици бундор æй нæ æнгондзийнадæ, æмдухæй архайд, тухгин экономикæ, адæмæмæ здæхт социалон сферæ, æма еци нисантæ исæнхæст кæнæн еумæ. Цæмæй нæ республици цæргутæ цæронцæ æма фæллойнæ кæнонцæ хуарз уавæрти, еугур фæдæттæ æма сæйгæдони медицинон лæггæдтæ райсунæн «бæрзонди бадæгмæ» агъазмæ ма дзæронцæ телефонæй, фал куд Уæрæсей Федераций гражданин, уотæ алли адæймагæн дæр багъæуаги сахат æнæ «зонгити» агъазæй фæдæт уа социалон агъазтæ райсунæн. Уотæ иннæ къабæзти дæр. Мæ зæрдæ дарун адæми 'хсæн æвзурст лæгтæ, амалгъонтæ æма хецæуæггæнæг оргæнтæбæл. Ке мин агъаз кæндзæнæнцæ нæ республици гъуддæгутæ æнхæст кæнуни мадзæлтти. Еци фарстатæ 'нцæ æнæнездзийнадæ, ахуради, арæзтади, культури, промышленнон, гъæууон хæдзаради, туризми, транспорт æма иннæ къабæзти, æ радзубандий загъта Сергей Меньяйло.

Цæгат Иристони электроэнергетики идарддæри райрæзти программæ гæсгæ гъæуама нæуæггонд æрцæуонцæ Гизæлдони, Дзæуæгигъæуи æма Эзмини гидроэлектростанцитæ. Уомæй уæлдай ма гъæуама æркасонцæ æртæ минкъий гидроэлектростанцитæмæ дæр. Уой фæрци нæмæ электрон рохс дæттунæ бæрцæ зингæ фæффулдæр уодзæнæй.

ДИГОРÆ

№34. 2021 анз.

24 сентябрь – рухæни мæйæв

3

ЕУ АХСГИАГ ГЪУДДАГ АРАЗГÆЙ, ИННÆ АХСГИАГ ГЪУДДАГ ЕУВАРСГОНД МА ЦÆУА!..

Цæгат Иристони Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛОЙ разамундæй æрæги ци аппаратон æмбурд рацудæй, уомæй æрдузбанди кодтонцæ нæ республици цардиуаги ахсгиаг æма æвæстæуатæй райаразуйнаг социалон-экономикон фарстатæбæл. Зæгъæн, завод «Электроцинк»-и идарддæри карнæбæл. Зундгонд куд æй, уотемæй бæсти Президент Владимир ПУТИНИ хæццæ Сергей Меняйлойæн айразмæ ци фембæлд адтæй, уомæй дæр æркастæнцæ аци фарстамæ дæр, уомæн æма республикæн нуртæккæ ахсгиаг æй. Æма æмбурди куд фæгъосун кодтонцæ, уотемæй еци кустуати фæзæуæттæ бакæндзæнæнцæ Дзæуæгигъæуи бæрни.

Фарста абони уотæ æвæрд цæуы, æма нæ экономики еугур къабæзтæ дæр гъæуама кустгъон уонцæ, гъæугæ пайда си уа нæ республици хуарзæн. Уомæ гæсгæ Сергей Меняйло промышленности æма транспорти министрадæн байхæс кодта, цæмæй бундорон æргом раздахонцæ, нуртæккæ лæугæ ка кæнуй, еци кустуæттæмæ. Никки ба ма загъта:

– Дæсгай æма фулдæр æнзти дæргъи Цæгат Иристони ци æрдæгарæст объектæ лæууонцæ, уонæмæ дæр гъæуама уæ гъос æрдаритæ. Алли объектæ туххæй дæр гъæуама бæлвурд унафæ хаст æрцæуа. Раздæр кæмæй пайда кодтонцæ, æма нур ка нæбал бæззуй, еци бæстихæйтти кой дæр кæнун: Дзæуæгигъæуи бунæттон хеунаффæйади администратимæ æнгæлмæ кæсун, цæмæй æнæдзæбæлæй сæ фæндитæ зæгъонцæ алли цауи туххæй дæр: идарддæр æй аразæн кенæ 'й ихалæн.

Дзæуæгигъæуи бунæттон хеунаффæйади администратий разамонæг Милдзихти Вячеслав куд фæгъосун кодта, уотемæй сæмæ бæстехæйтти туххæй ес хигъд, нур сæ хæцæутти хæццæ дзубанди кæнунцæ. Идарддæр, паркæи ци æрдæгарæст берæуæладзугон бæстехæй ес, уой уавæрмæ рахизтæнцæ. Милдзихи-фурт куд радзурдта, уотемæй бæстехæйæн æ сæр райхалунæн рæстæгмæ зиндзийнæдтæ фæззиндтæй. Нур сæ райеуарс кодтонцæ æма 'й ихалунцæ. Куддæр æхсæзæймаг уæладзугмæ æрхæртонцæ, уотæ уæззау техникæй бавналæн уодзæнæй. Куститæ уæд фæррæвдзæдæр уодзæнæнцæ.

Æмбурди ма, куд алли хатт, уотæ дзубанди цудæй эпидемиологон уавæри туххæй. Æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади министри ихæстæ рæстæгмæ æнхæстгæнæг Тебиати Сослан куд радзурдта, уотемæй сæ цæугæ медицинон бригадитæ фæууонцæ районти. Республици цæргутæ еци

уавæрæй пайда кæнунцæ, диспансеризаци рацудæнцæ 569 адæймаги, профессионалон æгъдауæй равзурстонцæ 206 адæймагæй æнæнездзийнадæ.

Цæмæй идардгомау гъæути цæргутæ хуæргъæдæ медицинон агъаз есонцæ, уой туххæй балхæдтонцæ дууæ флюорографи, сентябри кæронни ма дууæ маммографи дæр райсдзæнæнцæ. Уонæй цæугæ медицинон бригадитæ пайда кæндзæнæнцæ. «Гъæуама цæугæ бригадити куст, районтæмæ куд бахъæртунцæ, уони исбæрæг кæнæн. Мадта сæ гъæугæ аппараттæй дæр исефтонг кæнун гъæуы, уæд рацæргæ адæми уавæр хуæздæр равзардзæнæнцæ, диспансеризаций хуæргъæдæдзийнадæмæ дæр аййеппитæ æрхæссæн нæ уодзæнæй», – фæббæрæг кодта Сергей Меняйло.

Уæлбарæ лæггæдти хæцæуттæ хуастæй куд ефтонг æнцæ, уой туххæй разамонæг фарста равардта «Росздравнадзор»-и управлений хецæу Ольгæ Давыдовамæ. Хестæр кари адæм æма суæллæнттæн инсулин ке нæ фæгæ кæнуй, уой туххæй гъæститæ цæуы. Иннæ æмбурдмæ гъæуама Ольгæ Давыдова бацæттæ кæна, сæйгитæн хуастæ куд дæттунцæ, уой туххæй бæрæггæнæнтæ.

АЛЛИ СÆЙГÆН ДÆР ÆХЕ НЕЗ ÆЙ САГЪÆССАГДÆР...

Аци игъосункæнуинагтæмæ гæсгæ мах ба уой зæгъуйнаг ан, æма нури эпидемиологон уавæри коронавируси пандемий нимхæ æвæстæуатæй гъæугæ мадзæлттæ арæст ке цæуы æма еци архайдмæ лæмбунæг цæстдæрд ке ес, е, дзубанди дæр ибæл нæйис, æнæмæнгæ хуарз æй. Фал уой хæццæ ба сагъæси æфтауй æндæр уавæр.

Куд зонæн, уотемæй пандемий фудæй сæйгæдæнттæй кæцидæрти

рæстæгмæ æхгæд æрцудæнцæ сæрмагонд хайæдтæ. Уонæми рæстæгæй-рæстæгмæ æхе дзæбæх кæнун ке багъæудæ, уонæй нур æвæстæуатæй агъаз ке багъæуа, е ба гъæуама ци фæууа, ци кæнгæ ин æй? Еу уæхæн сæйгæ нин куд радзурдта, уотемæй æрæги æхсæвæ æ зæрдæй балæгъуз æй. «Тагъд агъаз»-и дохтиртæ имæ афойнадабæл бæргæ æрбацудæнцæ, ци гъудæй, уомæй ин бæргæ агъаз кодтонцæ, фал уæддæр сæйгæдонæмæ ласгæ рауадæй.

Æвæдзи æй зонетæ, нуртæкки эпидемиологон уавæртæмæ гæсгæ районти сæйгæдæнттæ кезугай (еу сутки дæргъи – еу, иннæ сутки дæргъи – иннæ, уотемæй) есунцæ Дзæуæгигъæуи æма иннæ рауæнти сæйгитæй «Тагъд агъаз»-и дохтирти унаффæмæ гæсгæ госпитализаци кæнун ке багъæуй, уони. Æма, мæнæ ци лæги кой кæнæн, уой дæр фæлластонцæ, ке кезу адтæй, еци сæйгæдонæмæ. Уомæ ба дин бунат дæр ку нæ разинидæ, нæ си адтæй, бæлвурдæй æй ка гъудæй, уæхæн специалист дæр.

Раст зæгъгæй, еци изæр сæйгæдонни ка куста, еци медицинон къуар хъæбæр зæрдиагæй архайдтонцæ, сæ бон цидæриддæр адтæй, уомæй агъаз кодтонцæ сæйгæн. Æма си е дæр хъæбæр бозæй рацудæй. Уомæ гæсгæ ба сæйгæдæнтти косгутæмæ фау æрхæссæн нæйис – уонæн сæ фулдæрæй-фулдæр сæ ихæстæ æнхæст кæнунцæ зæрдиагæй.

Нæ дзубандий сæр ба уобæл æй, æма еу ахсгиаг гъуддаг аразгæй, иннæ ахсгиаг гъуддаг дæр еуварс кæнун раст нæй. Пандемий нимхæ еугур равгитæ æма гæнæнтæй дæр архайун нуртæккæ тæккæ ахсгиагдæр æнхæсткæнуинаг гъуддаг ке æй, уой ни алкедæр лæдæруй. Фал æндæр уæззау æма тæссаг нестæй еудадзугон сæйгæ ка 'й (зæгъæн, зæрди нестæй), етæ ба гъæуама æнæргъудийæй изайуонцæ, уони тухст уавæртæ ба сагъæссаг нæ 'нцæ?

Гъе уобæл, æвæдзи, лæмбунæгдæрæй гъæуама расагъæс кæнонцæ æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуинади бæрнон косгутæ. Цийфæнди сæйгæ дæр – коронавируси кенæ æндæр нези фудæй – æ тухст уавæри агъазмæ æнгæлмæ кæсуй, æма ин гъæугæ хузи афойнадабæл агъазгонд цæмæннæ гъæуама цæуал..

БАЛИКЪОТИ Тотраз

ЗУНДГИН ЗАГЪД ФАТ ÆЙ!..

Еу лæг фестæгæй надбæл цудæй, уотемæй æй кадæр æ уæрдунæ бадгæй байафта.

– Дæ над раст уа, хуарз лæг! – дзориу имæ фестæг.

– Арфæгонд уо æма дæу над дæр раст уæд! – дзуапп ин равардта уæрдунгин.

– Бæргæ, фал хъæбæр бафæлладтæн æма мæ дæ уæрдунæ ку рабадун кæнисæ.

Уæрдунæ хецæу æй æ фарсмæ исбадун кодта. Байеудагъ син æй дзубанди. Фестæг бæлццон базудта, æ хуæргæнæг Æрæдонæй ке цæуы, æ муггæ ба Габантæй ке 'й, уой.

Еуцæйбæрцæдæр ку рауадæнцæ, уæд фестæг бæлццон сабургай байдæдта зарун:

Уæй æма Бехъани курæнттæ
Цъататæ лæхорунцæ, гъей!
Ци кæнон, куд кæнон
Ме 'мгæрттæ, гъей!
Габанти хъалтæ мæмæ
Хъæматæй лæборунцæ, гъей!..

Уæрдунгин æй уайтæккæ фæууорæдта:

– Нуртæккæ фæддунд уо мæ уæрдунæй!

– Цæмæн?.. Ци 'рцудæй?.. Дæхуæдæг мæ ку исбадун кодтай дæ уæрдунæй!..

– Æма дин æз уотæ загътон, уæхæн зар кæнай?!

– Иарæбий, уотæ ку фæззæгъунцæ, ке уæрдунæ исбадай, уой зар кæнæ...
***

Аци таурæхъи ци фестæг бæлццони кой цæуы, е уæддæр зудта ке уæрдунæ рабадтæй æма кумæ бахъæртуйнаг æй, уой. Фал мах ба, Уæрæсей хумæтæг адæм, нæрæнгæ дæр æй нæма балæдæрдтан, Советон Цæдеси фехæлдæй фæсте нин ке уæрдунæ бадгæ рауадæй æма нæ кумæ бахъæртун кæндзæнæй. Еунæг е лæдæрд æй, æма, мах ка гъæуы, еци уæрдун ке нæй, уæдта, кумæ нæ фæндуй, уордæмæ дæр, æвæдзи, нæ бахъæртун кæндзæнæнцæ уæрдунæ хецæуттæ – уонæмæ айдагъдæр сæхе хуарз сагъæс ес.

Альбер КАМЮ (1913-2013), французæг финсæг æма философ: «Дæс æма инсæй анзи мабæл ку исæнхæст æй, уæд мæмæ еу райдзаст бони æрбацудæй кадæ. Уобæл фæсмон нæ кæнун. Фæстæдæр мæмæ ку 'рбацудайдæ, уæд, ка 'й зонуй, батухстайна. Нур æй зонун, кадæ ци 'й, уой. Неци!..

Фæйнердæмæ рахæсайтæ: кади аккаг æгириддæр ка нæй, фулдæр уæхæнттæ сæ уодæй-уод кæнунцæ дзилли астæу сæхе искадгин кæнунбæл: фæхъæрати хузæн сæхæцæн корунцæ цидæр «æскъуæлхт» æма «адæмони» нæмттæ, сæхе исуæлиау кæнуни сæрдтæй нарти кувдтитæ аразунцæ... Уотемæй ба сæхуæдтæ дæр неци æма сæ «кадæ» дæр нецæййаг...

Лев ТОЛСТОЙ (1828-1910) уруссæг финсæг: «Раст над уæхæн æй: дæ разæй ка цардæй, уони гъуддæгутæ базонæ, балæдæрæ сæ æма идарддæр цол!..»

Аци номдзуд адæймаги зундгин загъдмæ бæргæ ку байгъустайуонцæ «Нæуæг Уæрæсæ» аразгутæ. Советон догæ цийфæнди кæд адтæй, уæддæр си берæ уæхæн хуарззийнæдтæ адтæй, кæцитæ бафæнзуйнагæн бабæзтайуонцæ нæ абони цардиугæ аразуни гъуддæгутæ. Фал... Еци гъуддæгутæ ке кьохти 'нцæ, етæ Лев Толстой æма æндæр уæхæн курухон лæгти кæсгæ дæр нæ кæнунцæ. Дзæгъæли... Уони зундгин фæдзæхститæ син бæргæ бабæззийуонцæ...

Владимир ЛЕНИН (1870-1924), Советон паддзахади бундорæвæрæг: «Адæймагæн аргъ кæнунцæ, æхуæдæг æхе туххæй ци дзориу, уомæ гæсгæ нæ, фал, ци аразуй, уомæ гæсгæ...»

Фæтæг абони уойисæбæл цæстиварди нæбал æй, уомæ гæсгæ ба ин æ аци загъд кæми фæгъустайуонцæ, мæнæ æвзуртити рæстæги сæхе æстау-нæй ка нæбал фенцайуй, етæ... Адæми аргъ ба син е фæууы, æма сæбæл ходунцæ... Уогæ уæддæр си кадæртæ депутаттæ дæр иссæнцæ, хецæудзийнади дæр æрахæссунцæ хицæг бунæттæ...

Машинаæразæги Бон бæрæггонд цæудзæнæй хуцаубони, 26 сентябри. Аци къабазæ нæ республици кæддæри хузæн гомусгин нæбал æй, уæддæр ма си абони ка косуй, уонæн арфæ кæнæн сæ бæрæгбони фæдбæл.

Профессор Норберт МАГАЗАНИК замечает: Чтение старых авторов и собственные размышления убеждают, что сочувствие, внимание, терпимость, сострадание, искренность, деликатность, постоянная готовность прийти на помощь и многие другие прекрасные душевные качества всегда были и всегда останутся основой врачевания...

Мадина ГИБИЗОВА

«Сатурация», «штамм», «анти-тела», «ковид», «коронавирус»... – это слова, которые ворвались в нашу жизнь, принесли с собой боль, страдание, страх. Мало кого во всем мире не коснулась коварная болезнь. Не обошла она и нашу семью. Мадина Аланбековна ГИБИЗОВА в счастливом ожидании малыша приехала из Питера, чтобы здесь, на малой родине, родить долгожданного мальчика. Говорят, дома и стены помогают. Не помогли...

Заболела свекровь. Не сразу узнали, что это и есть ковид. После контакта с ней заболела и Мадина на седьмом месяце беременности. Температура под 40, дышать невозможно. Срочно госпитализировали в Правобережную центральную клиническую больницу МЗ РСО-А, родильное отделение для ковидных. Состояние стремительно ухудшалось с каждой минутой. Дальше – 98% поражения легких, реанимация, подключение к ИВЛ и долгие часы, дни, ночи, недели ожидания чуда: «Может, все-таки справится?» Справилась!

Не передать словами страдания, которые испытывала Мадина, борясь за жизни: свою и своего малыша, пытаюсь дышать за двоих! В безумном кошмаре все это время пребывали и мы: близкие, родные, друзья из Чиколы, куда Мадина вышла замуж, из Дигоры, откуда она родом. Не знаю, справилась бы я со своей бедой, не окажись со мной рядом многочисленные родственники, соседи, знакомые. Нам не давали никаких утешительных прогнозов. Состояние крайне тяжелое. Было рискованно делать

АНГЕЛЫ В БЕЛЫХ ХАЛАТАХ

и кесарево. Трижды Мадина находилась на волоске от смерти. Трижды врачи возвращали мою дочь с того света! Пытаясь спасти хотя бы маму в неполные 30 недель беременности, врачи вызвали преждевременные роды у роженицы. Маленький комочек в кило шестьсот был настолько слаб и тяжел, что они только на пятый день рискнули перевезти его в реанимацию детского отделения РКБ. Борьба за жизнь ребенка продолжилась уже там.

Какими словами передать чувство бесконечной благодарности, искренней признательности и восхищения врачам, подарившим жизнь моей дочери, моему внуку! За долгие два месяца, которые Мадина провела в больнице, мы сроднились с их дружной командой, всего медперсонала бесланской больницы. Красивые, обаятельные, невероятно мужественные, чуткие, они и детей моих спасли, и меня вывели из жуткой депрессии, в которой я оказалась.

Мира, добра и счастья заведующему родильным отделением **Хасану Руслановичу Тагаеву**! Идеальный порядок во всем, стерильная чистота, слаженный коллектив, который действует как единый механизм, четкость и взвешенность решений медперсонала отделения – в этом всем его заслуга. Трудно переоценить самоотверженный труд заведующей отделением реанимации **Марины Лагуевой-Гуриевой**! Благодаря ей здесь искренне переживают не только за здоровье пациента, но и за его эмоциональное состояние. **Залина Казбековна Гетоева** – врач-генетик, акушер-гинеколог, кандидат медицинских наук, главный внештатный специалист по акушерству и гинекологии, заместитель заведующего. Вопреки всем писаным и неписаным правилам внутреннего распорядка больницы, которые здесь беспрекословно выполняются, Залина Казбековна разрешала мне, облачившись в противочумное обмундирование, заходить к дочери, когда ей бывало особенно плохо, в так называемую красную зону. Зайти, чтобы постоять рядом, погладить, вдохнуть в нее силы. «Кто знает, может, это хоть как-то поможет ей», – говорила она с искренним сочувствием.

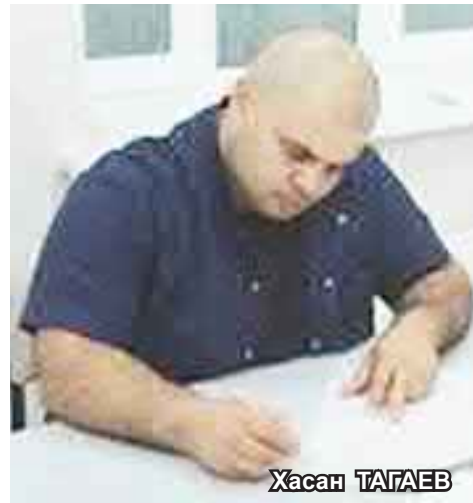
Так случилось, что тридцать первый день рождения Мадина встречала в реанимации. Утром, как всегда, я приехала из

Дигоры, зашла к дочери. Каково же было мое удивление, когда увидела рядом с кроватью дочери букеты! Подумала: «Кто же поздравил раньше мамы?!» «Сегодня все врачи, как сговорились, пришли к Мадине с цветами», – шепнула санитарка. Это тронуло меня до глубины души. Стоя у кровати самого дорогого мне человека, глотая слезы, не давая вырваться рыданиям наружу, я молилась за здоровье Мадины и еще неродившегося внука. Молилась за здоровье и счастье врачей, которые тоже чьи-то дети, чьи-то мамы и папы и которые, рискуя жизнями и здоровьем, находясь на передовой борьбы с коронавирусом, делали все возможное и невозможное, чтобы мои детки в схватке с коварной болезнью вышли победителями. И при этом у них хватало чувств на простые человеческие эмоции, на сострадание!

Рита Фидаровна Фидарова – врач высшей категории, о таких говорят – врач от Бога. Принять роды у роженицы, подключенной к ИВЛ, – это ли не подвиг! Профессионалы с большой буквы **Фатима Мистулова**, **Фатима Бацаева**, **Рита Измаиловна Дзампаева**. Милые, добрые, неутомимые медсестры **Лариса**, **Ирма** и **Залина**! Низкий поклон и огромное спасибо вам всем за подвиг! Восхищаюсь и бесконечно ценю ваш труд! В вас столько энергии, столько оптимизма, знаний, внимания, сочувствия. Пусть семена добра, надежды, которые вы щедро сеяли в наши души, вернутся к вам сторицей!

Ни единой секунды за два месяца пребывания в больницах, и в Беслане, и во Владикавказе, мы не усомнились в профессионализме врачей. Они создавались с коллегами из Москвы, вместе искали всевозможные варианты лечения, денно и нощно дежурили у кровати моего ребенка. И при этом мы никогда не видели их уставшими, раздраженными, потерянными. Они еще для нас, тех, кто дежурил за дверью реанимации, находили и нужные, правильные слова.

Моя безмерная благодарность и **врачам из Москвы**. Вот уж поистине: «Москва – сердце нашей Родины»! Сердца московских врачей, несмотря на тысячи километров, нас разделяющих, бились в те дни в унисон с нашими сердцами! Они часто звонили, интересовались состоянием, вселили уверенность и в коллег, и в нас. Даже

Хасан ТАГАЕВ

когда кризис миновал, и их осетинские пациенты пошли на поправку, позвонили из московской больницы: «Пришлите нам фото мамы и малыша, хотим посмотреть на героев!» Спасибо вам за доброту, заботу, высокий профессионализм, за оказанное вами внимание, качественное и высокоэффективное лечение!

...Сейчас Мадина и ее малыш дома. Внука назвали **Астемиром**. Это было последним желанием его второй бабушки **Светланы Тадеевой-Тавасиевой**. Она с нетерпением и нескрываемой радостью ждала внука. Приготовила ему приданое: первые пеленки, распашонки, погремушки... но, к великому сожалению, так и не увидела его. Узнав, что сноха, которую Светлана по-матерински любила и с которой они жили душа в душу, в тяжелом состоянии, впала в депрессию. У нее не осталось сил бороться со своей болезнью. Три дня не дожидаясь Светланы до своего дня рождения. Хотя поражение легких было всего на 20%, возраст – 53 года... Очень переживает уход свекрови и Мадина.

Маленькому Астемиру скоро 2 месяца. Он только-только должен был родиться, не случись ковид. Быстро идет на поправку! И пусть то хорошее, что не удалось в жизни бабушке Светлане, удастся ему! Когда Астемир подрастет, мы непременно расскажем ему о людях в белых халатах, вырвавших из лап страшной болезни маму и малыша. А наша семья всю жизнь будет благодарна врачам: бесланским, владикавказским, московским – за высокий профессионализм, верность избранному делу, терпение, милосердие, умение принимать ключевые, жизненно важные решения и оперативно действовать в самых сложных ситуациях!

Жанна ГИБИЗОВА.

Рита ФИДАРОВА

Залина ГЕТОЕВА

Марина ГУРИЕВА-ЛАГУЕВА

ИУАЗÆГ НИН БÆРКАД ÆФТАУЙ НÆ БÆРКАДБÆЛ!

Туризм кæбази райрæстæн нæ республикæ гæуæгæ равгитæ берæ ке ес, е бæргæ хуарз æй, фал никки хуæздæр ба е уодзæнæй, уонæй сæ еугуремæй дæр лæмбунæгдæр æма хæдзардзиндæрæй испайда кæнун. Бони фæтти ци берæ цæмæдессаг туристон проектæ ес, уонæбæл ку бакосæн, уæд, ке зæгъун æй гæуу, республикæ иуазгити нимæдзæ фулдæрæй-фулдæр кæндзæнæй. Фиццаги-фиццагидæр ба, туристти уодæнцойнæн аразун гæуу еугур фадуæттæ дæр, кæбази инфраструктури объектæ гæуама дзуапп дæттонцæ нурикон домæнтæн.

Туристон маршрутти идарддæри хуæзондзийнадæбæл дзоргæй, республикæ разамонæг профилон комитети сæрдарæн байхæс кодта, цæмæй сæ фæндитæ æрбадæдтонцæ кæбази райрæзти программæ исаразуни фæдбæл. Еци гæгъæдити сæ бунат гæуама иссеронцæ туризм райрæзти нисантæ хæстæгдæр æнзтæн.

Сæрмагондæй дзубанди цудæй, фиццаградон национ проект «Туризм æма иуазæгуарзондзийнади индустри»-й фæлгæй республикæй ци мадзæлттæ арæзт цæудзæнæй, уобæл дæр. Уæрæсей Президент Владимир Путин хуарзбæл банимæдта аци проект æма уагъæвæрдтæбæл куст цæудзæнæй 2030 анзи уæнгæ. Программи нисан æй туризм идарддæри райрæстæн уæлæнхæсæн мадзæлттæ исаразун, кæбази косæг компанитæн уæлæнхæсæн пæддзахадон агъаз бакæнун.

Æма туризм Федералон агентадæ куд игъосун кæнуй, уотемæй фæстаг рæстæгити Уæрæсей цæргутæ се 'ргом фулдæрæй-фулдæр æздæхунцæ медбæстон балцити гæнæнтæ æма равгитæмæ. Æма гъуддæг пандемий уавæртæ ку на бахъор кодтайуонцæ, уæд аци анзи бæрæггæнæнтæ дæр, æвæдзи, зингæ хуæздæр рауадайуонцæ. Фал уæддæр ци бантæстæй, уомæ гæсгæ зæгъун æнгъезуй, æма анзи кæронмæ медбæстон туризм исираэти кæлхæн исæмхузон уодзæнæй 2019 анзи (гъома, пандемий агъоммæ) бæрæггæнæнти хæццæ. Агентади игъосункæнуйнагмæ гæсгæ, аци анз не 'мбæстаг туристтæ сæхæцæн нæуæгæй «байгон» кодтонцæ Цæгат Кавказ дæр. Берæ адæм сæхæцæн фæллад уадзунæн равзурстонцæ Кæсæг-Балхъар, Цæгат Иристон, Дагестан æма иннæ кавказгæ регионтæ.

***

Нур Цæгат Иристони туристон кæбази райрæзти фæдбæл ци куст цæудзæнæй, уобæл дзоргæй ба уой зæгъун гæуу, æма нисангонд æрцудæнцæ берæ аллихузон мадзæлттæ: туристон инфраструктури объектти райрæзт, туристон лæггæдти нимæдзæ фулдæр æма хуæрзгæдæдæр кæнун, кæбазæн гæуæгæ специалисттæ цæттæ кæнун æма ма никки æндæр гъуддæгитæ. Уони 'хсæн сæрмагонд æргом æздæхт цæудзæнæй нæ хуæнхбæсти бæлвурд рауæнти туристон гæутæ аразунмæ дæр. Уой фæдбæл циуавæр куст цæуу, уомæн ба æвдесæн, мæнæ аци фарсбæл Уæллаг Згидæй ци æрмæг мухур кæнæн, е.

Куд æнæгъæнæ Уæрæсей, уотæ Цæгат Иристони дæр хæстæгдæр рæстæги бавналдзæнæнцæ фиццаградон национ проектти уагъæвæрдтитæ æнхæст кæнунмæ. Специалисттæ бакосдзæнæнцæ цæмæдессагдæр туристон проекттæ царди рауадзунбæл.

ТУРИСТОН ГЪÆУ — УÆЛЛАГ ЗГИДИ

Советон Цæдеси Уæллаг Згид адтæй устурдæр æрзæткъахæн кæми адтæй, еци гæу. Æ уавæртæмæ гæсгæ 'й рабарæн адтæй сахар хæццæ. Хæларæй си цæрдæй æма еузæрдиуонæй куста берæ адæм, айдагъ ирæнттæ нæ, фал ма иннæ адæмхæттитæ дæр: мæхъæлæнттæ, цæцæйнæгтæ, белорусæгтæ, тæтæйрæгтæ æма иннетæ. Цæгат Кавкази хуæнхон-металлургон институтæй Згидмæ практикæмæ æрвистонцæ фæсарæйнаг студентти дæр. Еузагъдæй, адтæй берæнацион гæу. Фал Советон Цæдеси фехæлди фæстæ фесæвдæй Згиди раздæри кадæ дæр. Æрзæткъахæнтæ æхгæд æрцудæнцæ. Гæуу цард фæнниллæгдæр æй. Адæми фулдæр хай ледзун райдæдтонцæ æндæр бунæттæмæ. Байзадæй ма си цæргити минкъийдæр хай. 2009 анзи ба федералон программæмæ гæсгæ хонхи цæргæг адæмæн лæвæрд æрцудæнцæ нæуæг фатæртæ. Гæуу цард, гъулæггæгæн, бустæгидæр æрлæудтæй.

Адæймагæн райгурæн бæстæй уарзондæр неци ес. Еци уарзт некæд фесæфуй æма нæ басабур уй. Раст уæхæн уарзтæй уарзуй хуæнхбæстæ Згиди цæргæг ХЪАРДАНТИ Олег дæр. Е райста æхемæ ихæс Згиди раздæри кадæ раздахун, æ экономикон æма социалон уавæр ин иснæуæг кæнун. Уомæ гæсгæ исаразта пълан æ бæллæц исæнхæст кæнунæн.

— Фиццагидæр, Згид æй мæ райгурæн гæу. Ами исгъомбæл дæн. Скъолай фæсте уæлдæр ахурадæ райсунмæ рандæ дæн Мæскупæ. Уоми берæ æнзти фæццæрдтæн, фал мæ зæрдæй нæ цох кодта мæ райгурæн гæу. Згидмæ исæздæхтæн 2012 анзи. Гъулæггæгæн, æрæййафтон æй зæууат уавæри æма мин адтæй хъæбæр зин. Исфæндæ кодтон нæуæгæй си цард исирæзун кæнун æма æ уавæртæ фæххуæздæр кæнун. Фиццагидæр бал мæхе царди уавæртæ исхуарз кодтон, æрбунæттон дæн. Сагъæс кодтон адæмæн косæн бунæттæ искæнунбæл. 2020 анзи ба фæппайдтон туристти устур нимæдзæ, мæ цæстæ æрдардтон, куд цæмæдессаг син æй Згиди æрдзæ æма куд арф райсунцæ бунæттон адæми рахаст сæ зæрдæмæ,

ХЪАРДАНТИ Олег

уой. Балæдæрдтæн, æнтæстгинæй си ке райрæздзæнæнцæ туризм æма гæууон хæдзарадæ, уой. Еугур еци гъуддæгитæ хинцгæй, исфæндæ кодтон Згиди туристон гæуу исаразун.

— Згиди фæдæни райрæзти пълан дæхуæдæг искодтай æви дин агъаз-гæнгутæ адтæй?

— Æ разамонæг дæр æма е 'скæнуни разæнгардгæнæг дæр дæн мæхуæдæг. Агъаз мин кодта, фиццагидæр, мæ мадæ. Уой хæццæ ахид кодтон унаффæ. Уой фæстæ мæ гъуди бахастон Цæгат Иристони ирæзти агентадæмæ. Уоми мæмæ лæмбунæг байгъустонцæ æма мæ хъæппæрес банимæдтонцæ хуарз гъуддæгбæл. Еумæйагæй лæмбунæг бакустан пъланбæл. Кæронмæ конд ку 'рцудæй, уæд æй рахастон туризм фарстатти туххæй æмбурдмæ. Пълан фæдаргонд æрцудæй октябри. Згиди туристон гæуу исаразуни компани райста ном «Згиди алфамбулай

дуйне» (ООО «Згиди тугъдадæ»). Арæзтадон куститæ райдæдтонцæ 2021 анзи майи, æма гæуама кæронмæ æнхæстгонд æрцæуонцæ æртæ анзей æмгъудмæ.

— Куд уодзæнæй арæзт Згиди нæуæг инфраструктурæ?

— Уобæл косдзинан, куд нæхуæдтæ, уотæ проектаразгутæ æма архитектортæ дæр. Етæ исбæрæг кæндзæнæнцæ арæзтадон объектти бунæттæ. Уæдта дидайнертæ бакосдзæнæнцæ се 'ндаг æма медæггаг æйивддзийнæдтæбæл.

— Циуавæр нæуæг объекттæ арæзт æрцæудзæнæй Уæллаг Згиди?

— Фиццагидæр си фæззиндзæнæй туристтæн цæрæнуæттæ. Гæуу астæу ба уодзæнæй парк. Сувæллæнттæн дæр фадут уодзæнæй гъазæн фæзи хе райерхæфсунæн.

Пæддзахадон проектæн уодзæнæй берæ агъазгæнæг инвестортæ, фал сæ нæмттæ нæма 'ргом кæнунцæ. Уомæй уæлдай, архайдзинан туризм райрæзти пæддзахадон программæ.

— Циуавæр косæн бунæттæ фæззиндзæнæй хуæнхбæсти?

— Згиди фæззиндзæнæй туристтæн æхсæнадон хуæрæндæнттæ, æма си, æнæмæнгæ, гæудзæнæй дæсни косгутæ, уæдта иуазгитæн лæггадæгæнгутæ. Гæуу истори, нæ рагфидтæлти æгъдæутти туххæй радзорун æма цæмæдессаг бунæттæ равдесунæн райсдзинан экскурсиагонгутæ дæр, æдеугурæй уодзæнæнцæ 20 косæн бунатемæй фулдæр. Æ рæстæг Уæллагири коми раветун ке бафæндæуа, етæ æрбунат кæндзæнæнцæ алцæмæй дæр ефтонг минкъий хæдзæртти. Сæ нимæдзæ уодзæнæй дæсемæ хæстæг. Алли хæдзари дæр си ес 3-4 адæймагæмæн бунат. Парахатдæр бæстихæйттæ дæр исараздзинан.

Иуазгити æдасдзийнадæмæ дæр каст цæудзæнæй еудадзуг. Нæ бон куд уа, уотæ кæндзинан туристтæн зæрдæмæдзæуæг уавæртæ.

— Туристти Згидмæ куд исцæмæдессаг кæндзинæйтæ?

— Куд Згиди цæрæг, уотæ мæнæн мæ райгурæн бæстæй рæсугъддæр æма уарзондæр неци ес. Гæуу æрдзæн æмбал нæййес. Æ рæсугъддзийнадæ 'нцæ æ алфамбулай ци хуæнхтæ лæуунцæ, етæ. Фулдæр туристтæ цæудзæнæнцæ Згиди æрдзон гæздугдзийнæдтæ фæууинунмæ, айдагъ Иристонæй нæ, фал Уæрæсейæй æма фæсарæнтæй дæр. Сезонмæ гæсгæ туристтæн сæ бон уодзæнæй æмбурд кæнун дзæбæхгæнæн кæрдæгитæ. Уодзæнæй си бæхтæбæл тезгъо æма фæстæг балцитæ. Æз искодтон дууæ маршрути: Згид-Гæлиат, Гæлиат-Згид; Згид-Ход, Уæллаг Мизур. Нуртæккæ аразунцæ над Уæллаг Згидæй Мæцутæмæ. Уодзæнæй си джиппинг искæнуни фадут. Туризм иннæ хуæ — къæдзæхмæ бурун. Альпинисттæ ахид фæццæуонцæ Уорс хонхи бунмæ. Згидмæ ку иссæуонцæ, уæд мæнмæ иуазæгуати байзайунцæ, сæумæй сæ над ракæнунцæ Цъæйи коми 'рдæмæ.

— Циуавæр гæути хæццæ уодзæнæнцæ бастдзийнæдтæ?

— Бастдзийнадæ уодзæнæй Галон æма Садони хæццæ. Уоми гъавунцæ искæнун фæндагон сервис. Уобæлти туристтæ цæудзæнæнцæ уæлдæр Згидмæ. Уæллагирæй рабалци кæндзæнæнцæ Дигоргоммæ. Къамати гæуу аслан иуазæгуати косæг Сергей Селёзневæ хæццæн бадзурд ес. Уæхæн бастдзийнæдтæ гæуонцæ бунæттон туризм райрæстæн — загъта кæронбæттæни Олег.

ЦАГЪАТИ Илонæ

Нæ национ аййевадон литературæ æма театралон аййевадæбæл æрцудæй уæз-зау цау – æ уæлзæнхон цардæй рахецæн æй искурдиадæг-гин финсæг, драматург æма публицист, ирæзгæ фæлтæрти зæрдтагон гъомбæлгæнæг ХÆМИЦАТИ Хакъиасси фурт Цæрай.

Хæмицати Цæрай райгур-дæй 28 ноябри 1933 анзи Ирæ-фи райони Сурх-Дигори гъæуи хумæтæг зæнхкосæги хæдзари. 1941 анзи бацудæй Сурх-Дигори астæуккаг скъоламæ æма 'й каст фæцæй 1952 анзи. Уой фæсте æ ахур райдарддæр кодта Цæгат Иристони паддзахадон педагог-гон институты литературон факультети. Æнтæстгинæй æй каст фæцæй æма косун райдæдта уруссаг æвзаг æма литератури ахургæнæгæй æ райгурæн гъæуи астæуккаг скъолай.

Уой фæсте ба (1961-2009 æнзти) куста медицинон училищæй æ дæсниадæбæл. Е 'хсæ-надон æма педагогон æнаййеп фæллойни туххæй хуарзæнхæ-гонд æрцудæй аллихузон пад-дзахадон хуæрзеугутæй: æ рæстæги ин исаккаг кодтонцæ Уæрæсей «Адæмон рохсади отличник»-и, уæдта «Цæгат Ири-стони АССР-и адæмон ахура-ди æскъуæлхт косæг»-и цитгин нæмттæ. Цалдæр анзей размæ ба ин исаккаг кодтонцæ Цæгат Иристони адæмон финсæги кад-гин ном.

Хæмицати Цæрай исфæл-дистадон куст кæнун райдæд-та евгъуд æноси æртинсæймаг æнзти радзурдтæ æма еуактон пьеситæй. Цæгат Иристони му-зыкалон-драмон театр фиццæг хатт ниввардта е сценæбæл Хæ-мицай-фурт дууæактон музыка-лон комеди «Усхъуммæ уарзт» 1964 анзи. Æ премьерæ адтæй 28 ноябри – раст Цæрайæн æ райгурæн бони. Уæдæй фæстæ-мæ драматург нимауй 28 но-ябрь е 'сфæлдистадон райгурди бонбæл дæр. Уой фæсте ба нæ республики театрти сценитæбæл æнтæстгинæй æвдист цудæнцæ æ пьеситæ.

Паддзахадон Дигорон дра-мон театр 1996 анзи ку байгон æй, уæдæй фæстæмæ имæ Хæмицай-фурт æ цæстæ дардта, æ коллективæн адтæй нифсдæт-тæг æма агъазгæнæг.

Хæмицати Цæрайи финст пьеситæ айдагъ сценæбæл æвæрд нæ цудæнцæ, фал ма сæ рауадиуонцæ хецæн киунугу-

РÆСТУОДÆЙ БÆЛДТÆЙ, ЦÆМÆЙ НÆМÆ ЦАРД ÆМА АМОНД ÆМДЗÆУИНТТÆ ИСУОНЦÆ...

тæй дæр. Уонæй еуей раздзурди æхуæдæг уотæ финста:

«Уогæ ба, цæй дессаг дæ, æнæнцойнæ зæрдæ, уойбæрцæ аллихузон иуазгутæ бабæй кæми æрфусун кодтонцæ æма иссæн-цæ аци уадзимисти архайгутæ! Ка си æ рæсугъд фæндити хæц-цæ, ка ба... Æллаæх, æллаæх! Кæ-цæй дæмæ бурсунцæ? Тохæнæй дæ марунцæ, æма мин исаразис зиндонæ!..»

Аци рæнгитæ зæрдæбæл уомæ гæсгæ æрбалæуунцæ, æма æцæг исфæлдистадæ æцæ-гæйдæр зиндонæ 'й, фал си ка архайуй, е зæрдæй æнæнцойнæ ку уа, уæд си бафæраздзæнæй æвæллайгæй фæллойнæ кæ-нун, æ уадзимисти архайгутæ ба ин иуазгутæ нæ уодзæнæнцæ, фал æ гъудитæ æма сагъæстæ адæмæн ке фæрци балæдæрун кæндзæнæй, уæхæн æмхъиа-мæтгæнгутæ.

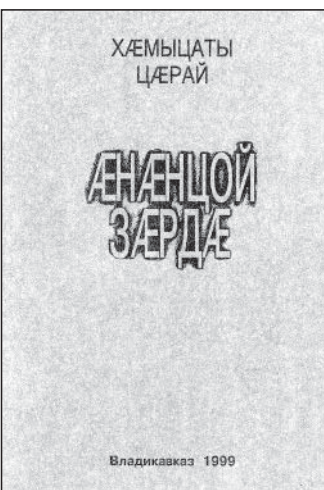
Драматург, уæлдайдæр ба искурдиадæгин ку уа, уæд ихæс-гин æй, цæмæй æ дзурд агъаз кæна не 'хсæнади медæгæ гъом-бæладон куст ахедгæдæр кæнун-мæ, цæмæй адæми уодигъæдæ аййевадон мадзæлтти фæрци рæсугъддæр, кæдзосдæр кæна. Хæмицати Цæрай куд адæмон ахуради æскъуæлхт косæг, уотæ бæлвурдæй зудта, æнæ хуарз фæсæвæдæй адæмæн ке нæййес амондгун фæдæн, æма ирæзгæ фæлтæри рохс фæдæнæн æ тухæ, æ хъауритæбæл нæ аур-ста. Цæрайæн дуйней Исфæл-десæг драматурги искурдиадæ цæстуарзонæй бахай кодта, æма еци ахсгаг гъуддаги бæлвурд ке фескъуæлхтæй, уомæн æвде-сæн æнцæ, адæми рæнгъæмæ ци уадзимистæ рахаста, етæ. Бе-ретæ си, ку зæгъæн, æвæрд æр-цудæнцæ нæ национ театралон сценæбæл, бакæсæн син ес æ уадзимисти æмбурдгæндти. Сæ еугурей туххæй бæлвурдæй рад-зорун бæргæ æнгъензуй, фал нин нуртæккæ уæхæн равгæ нæййес, уомæ гæсгæ ба си уæддæр еу-цæлдæрей кой ракæндзинан.

Æ психологон драмæ «Ка 'й фудгин?» æ рæстæги æвæрд æрцудæй куд Ирон паддзахадон театри, уотæ Дигорон паддзаха-дон драмон театри сценæбæл дæр. Дзубанди си цæуй, нæ фæсæвæдæй фудгæнгутæ тæс-саг надбæл ка ислуæдтæй, уони уæззау карнæбæл, уой хæццæ ба нийергути бæрзондзийнадæ-бæл, сæ кæстæрти раст гъомбæл кæнун сæ сæйрагдæр ихæс ке 'й, уобæл.

Драматурги философон хат-дзæгтæмæ гæсгæ, хæдзари хе-стæртæ цардиуагæ сæхе уоди хуарзæн аразгæй, радзæгъæлтæ унцæ, иселлæг унцæ рагæлд-зуйнаг менеугути æма фæлид, нецæййаг монцти фæдбæл. Уо-темæй фехæлуй бийнонти æн-гондзийнадæ, ниппурхæ унцæ хæдзари бундор фæдаргæнæг

фæткитæ. Уæхæн уавæрти кæ-стæртæ дзæгъæлæй райзайун-цæ, сæ зундирахаст фæккуд-дæртæ уй, цæстфæлдахгити уацари бахауноцæ æма сауæнгæ сæхецæн нæ, фал ма бустæги æнæ неци фудгин адæмæн дæр уæззау маст искæнунцæ. Драмæ «Ка 'й фудгин?»-и автор киуну-гæкæсгити æма театрдзаути арф гъудитæбæл æфтауй уæхæн фарстайæй: ирæзгæ фæлтæр æй кадæртæ царди нæдтæбæл ранæхстæр уогæй ке нæ фæр-рæствæндаг æнцæ, уоми ка 'й фудгин?

Медесгун æй Хæмицати Цæрайи дууæархайдон лирикон комеди «Бæсти федауцæ» дæр.

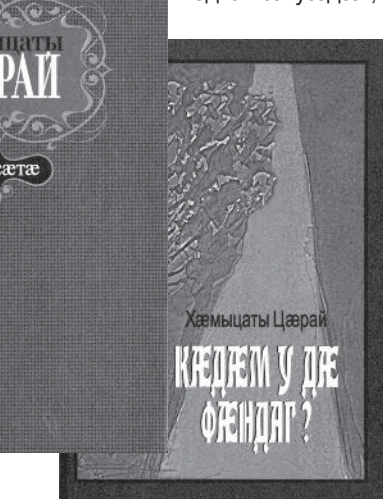
Мулк ахид бакунæг кæнуй лæги рæ-сугъд бæллæцтæ, ницъгъæла си уй адæймаг, цæстæй æмраст нæ-бал фæууинуй, комедий архайæг æлдар Дзæгай хуæн фестуй лæг-берæгъ – гъæддаг сирд. Дзæга ис-сæй мулки цагъайраг, адæймаги уоди рæсугъдзийнадæ баййив-та губуни хуæрдæбæл, гъæздуг-дзийнадæбæл.

Æлдар Дзæгай менеугути нимæ арæзт æй æ фурт Агубей сорæт. Е цæттæ 'й æ есбон, æ фиди фæллæнтæ иснивонд кæ-нунмæ, а дуйнебæл ин æ зæрдæн адгиндæр ка иссæй, еци мæгур лæги кизгæ Агунди рæсугъдæн.

Уарзондзийнадæй идард-дæр ма пьеси ес уæхæн фæрсаг темæ, кæци наций хелæдæрунд-зийнадæн æй кæддæриддæр ах-сгаг проблемæ. Пьеси архайæг инæлар Асахъболи зундирахаст æй рæсугъд æма бæллæццæ. XIX æноси Уæрæсей æфсади инæ-лар уогæй, æ ирон тог, ирондзий-надæ сор дзурдтæй нæ – гъуддæ-гутæй уарзуй. Æ сæйраг мæтæ, æ рæсугъд бæлдитæ Иристони хæццæ баст æнцæ. Иристони карнæ æй æ царди бундорон ни-санеуæг. Уой сæрбæлтау номд-зуд инæлар ирон фæсæвæдмæ разæнгæрд кæнуй æнгондзийна-дæмæ.

Евгъуд æности адæймаги амондгун цардæн къæхкъуæ-рæнтау лæудтæнцæ адæми 'хсæн социалон дехдзийнадтæ. Мæгур лæги фурт Хетæг гъæз-

дуг адтæй рæсугъд фæндитæй (драмæ «Уарзти кадæнгæ»). Фæйнагфарс бæгъатæр биццеу, цийфæнди зиндзийнадтæ дæр нецæмæ даргæй, æ реуи æмбæр-цæ размæ æмпурста, агурдта над, цæмæй æ фиди тог райстай-дæ æлдар Тасолæй. Фал тогесæ-ги меддуйней исæвзурдæй уæ-хæн зундирахаст, мæлæтдзаг тох ка исамадта æ гъудити нимæ: бауарзта æ тоггини кизги æма ин æнæ уомæй цард нецибал адæ кæнуй. Æгæрон уарзти нимæ æ бон тох кæнун нæ бацæй Хе-тæгæн. Æлдари кизгæ Сафирæт дæр уæхæн тухгин уарзтæй бау-арзта биццеуи, фал зонуй, æ зу-дæгæнагæ æма хецмæрез фидæ 'й ке некæд исаккаг кæндзæнæй мæгур биццеу Хетæгæн. Æма æ амондбæл истох кодта æхуæдæг,

æндæр агъазмæ кæмæ фæдздзо-ра, уæхæн неке ес. Хетæги хæц-цæ син сæ содзгæ уарзт равард-та æнæкæрон тухæ æма æхсарæ еугур къæхкъуæрæнти сæрти бахезунæн, æма байеу кодтон-цæ сæ хъисмæт. Фал æцæг сæ амонд берæ нæ рахаста, рамард-тонцæ сæ, уодигъæдæй цъамар æма нецæййаг ка адтæй, етæ. Рамæлуй Тасол æхуæдæг дæр. Мадта æндæр хузи куд гъæуа-ма адтайдæ?! «Адæмæй еуетæ баргин ку фæууноцæ, иннетæ ба æнæбарæ, уæд сæ еугурдæр æнамонд æнцæ», – зæгъуй дра-ми архайæг Гози.

Романтикон драмæ «Уарзти пеллон» дæр финст æй филосо-фон гъудити бундорбæл. Автор си кæнуй агъазиау хатдзæгтæ. Гъæздуг æй символикон сорæт-тæй: Æндæрг, Хъодигонд, Дони-кизгæ æма æндæртæй. Æгъатир дуйнейи сау тухти хæццæ тохи романтикон æскъуæлхтдзийна-дæ равдиста драми хъайтар Нуг-зар. Уæрхæг æма Уарзет æнцæ нæ фæсæвæди типикон сорæттæ. Цæмæ сæ æртæруй хеуарзонд-зийнадæ, уæдта ци гъæуй Адæй-маги бæрзонд ном хæссунæн – еци гъудитæ æнцæ уадзимиси сæйраг медес.

Уасгергий ном нæ адæми хæццæ æнгон баст ке 'й, рæ-стæгæй-рæстæгмæ сæ хæццæ дæр ке цардæй, Нарты Дзæрас-

сæй дæр ин цæуæт ке рацудæй, уой æвдесæнтæ æнцæ рагон фольклорон уадзимистæ – Нар-ти кадæнгитæ. Хæмицати Цæ-рай арæхстгинæй испайда кодта цъухæйдзоргæ исфæлдистади дæнцæгтæй. Драматурги дæл-гъуди æргом æй, гъома, адæми сæрбæлтау æ цард æвгъау ка нæ кæнуй, адæмæн æ сæр ни-вондæн ка хæссуй, е зæнхон нæй – арвæй æрвист лæг æй. Драмæ «Арвæй æрвист лæг»-и автор сæйраг архайæг Ацæмæзи Уас-гергий хузи ке равдиста, уомæй зингæ фæгъгъæздугдæр æй сце-никон уадзимиси идейон-аййева-дон рахастдзийнадæ, сюжетон исконд, национ драматургийæн дæр æй нæуæгдзийнадæ, нæуæг фæлгонц.

Нæ адæми рагфидтæлтæ федерæй гъæуай кодтонцæ на-цион этикæ, æгъдау æма æвзаги хæзнадонæ. Уонæй абони бере-тæ райдард æнцæ æма сæхемæ хæстæгдæр райстонцæ, уодигъ-æдæн æцæгæлон ка 'й, ирæзгæ фæлтæртæн ба зианхæссæг, еци менеугутæ. Еци темæбæл финст æй Цæрайи комеди «Дууæ уосгори». Паддзахадон Дигорон драмон театри сценæбæл цал-дæр анзи æнтæстгинæй цудæй. Режиссер-ниввæрæг нæ респу-блики зундгонд артист, Хетæгка-ти Къостай номбæл Паддзахадон премий лауреат Сæбанти Тамер-лан.

Аци пьесæ дзорæг æй нæ царди лухкæнуйнаг фарстатæ-бæл. Дзубанди си цæуй, ний-йергути фудниуæзт цæуæти зунд æма æнæнездзийнадæбæл лæгъзæрдæмæ куд фæббæ-рæг уй, уобæл дæр. Кæнæдта не 'взаги проблемæ ба? Чачæ, фæ-сарæйнаг мæнгæ культури тæва-гæй фегъæзæс уогæй, маддæлон æвзаг æма æгъдæуттæ нецæмæ даруй, цъумур сæ кæнуй æ рæ-дуд цæстингасæй. Цубурдзур-дæй, аци драмон уадзимиси дæр автор дзоруй, нæ доги ци ресагæ нецæй гъæрзæн, уонæбæл.

Драматургæн æ алли драмон уадзимис дæр æнхæст æй нифс æма рохс разæнгæрддзийнади оптимистон рахастдзийнадтæй, арф философон гъудитæй. Уотæ ба уомæ гæсгæ 'й, æма авторæн æхецæн æ уодиконд гъæздуг ад-тæй бæрзонд культурæй, арæх-суй исфæлдистадон аййевадон мадзæлттæй æнтæстгинæй пай-да кæнунмæ.

Хæмицати Цæрайи туххæй нæ абони радзубандий кæрон-бæттæни ба ма уой зæгъуйнаг ан, æма æ уадзимистæ бæлвурд ке фæгъгъæздугдæр кодтонцæ нæ национ драматургий хæзна-донæ, æма аккаг бунат ке бай-ахæстонцæ уоми дæр æма нæ театралон аййевади анзфинсти дæр, е дузæрдугаг нæй.

(Аци уац цæттæгонд æй редакций архиву æрмæгутæмæ гæсгæ).

РÆСТÆГИ УОЛÆФТÆЙ РАЙДЗАСТ АДТÆЙ Æ АЙЙЕВАДОН ДЗУРД!..

Зундгонд финсæг, тæлмацгæ-нæг, литературон æртасæг æма æхсæнадон архайæг АРДАСЕНТИ Навий фурт Хадзибатри райгурдбæл 15 сентябри исæнхæст æй дæс æма фондзинсæй анзи.

Ардасени-фурти исфæлдистадон над райдæдта евгуд æноси инсæйæй-маг æнзти æмдзæвгитæ финсунæй. Хецæн киунугæй дæр рацудæнцæ. Æ поэзий бæрæг æнцæ нæ адæми еци доги бæлдитæ, цийнитæ æма нифсдæттæг монцтæ.

Хæст фæци, зæгъгæ, куы зæгъынц Ныр нæ хæдзæрттæ, нæ уынгтæ, Хæст фæци, зæгъгæ, куы 'вæрынц Не 'фсинтæ бæркады фынгтæ. Хæст фæци, зæгъгæ, куы кæнынц Адæм цинтæ, батæ абон. Хур та нæм куы 'ркат, куы зæгъынц, Ногæй нæм куы сиды амонд!

Уæлдай фулдæр ба Ардасенти Хадзибатр зундгонд æй куд литературон æртасæг. Абони дæр ма цæмæдессаг ка 'й, берæ уæхæн æрмæгутæ ниффинста нæ национ литератури райрæзти фарстат, нæ зингæдæр финсгуги исфæлдистади туххæй. Домагæ, цæстуарзонæй зæгъидæ æ зæгъуинæгтæ, уогæ ба ин уиуонцæ лæдæрд æма бунати. Æ гъудимæ гæсгæ, аййевадон уадзимисæн «хъæбæр ахсгигæй æй æ гъомбæладон ахедундзийнадæ... Аййевадон уадзимис ести зунд ку нæ амона, зæрдæ ку нæ агайа, адæймаги раст надбæл исаразунæн ку неци пайда уа, уæд уæхæн уадзимис нецæйæг æй, æнæидейон æй. Еуæй-еу уадзимистæ сæ гъомбæладон агъаз хæссунцæ фæнзуйнаг сорæтти хузи сæ устур арæзтадон пафосæй коммунистон æхсæнади хуæздæр менеугутæ æвдесгæй. Иннæ уадзимистæ ба сæ гъомбæладон агъази хай хæссунцæ фауинаг сорæтти хузи. Нæ царди къулумпий хуасæ ци 'й, нæ царди аккаг ка нæ 'й, уæхæн лæгъуз миутæ ма ка кæнуй, уæхæн цаутæ æма адæймæгуги æвдесгæй, уонæбæл киунугæкæсæги ходун кæнгæй аййевадон уадзимис гъомбæл кæнуй адæми, æвдесуй син лæгъуз, æгадæ ци 'й, уой...»

Ардасенти Хадзибатир æ литературон-æсгарунадон кусты еуцæйбæрцæдæр æргом æздахта дигорон финсгуги исфæлдистадæмæ дæр. Сæ еугурей туххæй радзоруни рагæ нин нæййес, уомæ гæсгæ ба абони мухур кæнæн, Гурджибети Блашкæй туххæй кæддæр ци уац ниффинста, уой.

Хъазахъаг афицæртæ сæ цардæмбæлтти хæццæ фæлладуадзæн мадзали рæстæг. Раст зæгъгæй, ГУРДЖИБЕТИ Блашкæ (дуккаг рæнгъи астæуæй) си адтæй æнæ æ бийнойнагæй.

«КАДИ НОМ УИН БАФЕДАУÆД!..»

ГУРДЖИБЕТИ Блашкæй уадзимистæ 1902-1903 æнзти мухури рацудæнцæ хецæн киунугутæй: «Сахи рæсугъд», «Дигорон уаджимистæ» æма «Едули». Æртæ киунуги дæр мухургонд æрцудæнцæ Дзæуæгигъæуи, Шувалови типографий.

Гурджибети Блашкæ адтæй фиццагидæр æфсæддон служби лæг, уруссаг æфсади афицер, аййевадон литературæ ба ин, зæгъун æнгъезуй, адтæй фæрсаг куст, рæстæгæй-рæстæгмæ ке кодта, уæхæн куст.

Гурджибети Блашкæ æ цубур царди бæнттæ раарвиста æфсади службæ кæнгæй. Ести æхсæнадон æма политикон куст кодта æ рæстæги æви нæ, уой туххæй неци бæрæггæнæнтæ ес. Фал зæгъæн ес, æ рæстæги æхсæнадон царди активон архайди хай нæ иста, зæгъгæ. Блашкæ нæ финста публицистон уаджимистæ дæр Иристони цæрæг адæми экономикон æма культурон фарстат фæдбæл – æ рæстæги газетти некуд зиннуй æ уæхæн архайди фæд.

Уæлдæр куд загътан, уотæ аййевадон уадзимистæ дæр финста рæстæгæй-рæстæгмæ, æфсæддон службæй уæгъдæ рæстæги. Фал уомæй, зæгъун гъæуы, Блашкæй искурдиади уæлиаудзийнадæ æма æ исфæлдистади ахедундзийнадæ ниллæгдæр нæ кæнуй.

Алли финсæг дæр, кæд æцæг финсæг æй, уæд гъæуама æ рæстæги æхсæнади царди цаутæй æ исфæлдистади еститæ рагдеса, исараза, æ доги хецæндзийнæдтæ æргомгæнæг ка 'й, уæхæн сорæттæ. Æма Блашкæ, куд финсæг, уотæ æ рæстæги царди цаутæй еститæ рагдеста æви нæ, царди æцæгдзийнадæ ескæцирдигæй рагдеста æви нæ, æ догæн æвдесæн ка 'й, уæхæн сорæттæ исаразта æви нæ, зæгъгæ, ку бафæрсæн, уæд зæгъун гъæуы: рагдеста, исаразта.

Гурджибети Блашкæй исфæлдистади зиннунцæ, Иристони буржуазон рахастдзийнæдтæ тухгин кæнун ку райдæдтонцæ (XIX æноси фæстаг æнзтæ æма XX æноси райдайæни), еци рæстæги æхсæнадон цаутæ. Фиццагон æлдарæдæн æма ездондзийна-

дæн сæ бундор ихæлун байдæдта. Мулк кæмæ нæ адтæй, уомæн æ ездон мугаги ном нецибал æндафта, ездондзийнадæ царди хуасæ нæбал адтæй. Тухгин адтæй мулкгин, æхца берæ кæмæ адтæй, е. Æхца уæлахæз кæнун байдæдта æнæмулк «ездæнтти» цæсгон æма æфсармæбæл, кадæ æма намусбæл, зунд æма зæрди фæндонбæл. «Æхцай кирæмæ» уæхæн тухæ фæззиндтæй, æма æдулий зундгини бунати æвардта, æнæкъахи – къæхгини бунати, æнæ цæстæ – цæстгини бунати. Алцидæр æхцабæл барун байдæдтонцæ, алцæмæ дæр æхцай цæстæй кæсун байдæдтонцæ.

Аци æхсæнадон историон цаутæй беретæ сæхецæн бунат исирдтонцæ Гурджибети Блашкæй уадзимисти, уæлдайдæр ба æ дууæактон комеди «Едули»-й. Блашкæ рагдеста, капиталистон зундирахаст кæми рагъардта, уæхæн адæймæгуги сорæттæ, капитализм адæймаги бартæ куд æнсæндуй, уони. Е бæрæг кæнуй Блашкæй исфæлдистадон ахедундзийнадæ.

(Редакцияй. Ардасенти Хадзибатир загъдмæ гæсгæ нæ фæндуй уæ зæрдæбæл уин аци комедий кæронбæттæни рæнгъитæ æрлæуун кæнун:

Дарийтæй мæ ивазуй мæ мадæ,
Мæ фидæ мин амонуй урух цард...
Гъе, йе мæ мугагин мадæн æ кадæ,
Мæ зæронд фидæн ба - æ уарзт!..
Уогæ мæ фиди лæдæрун:
Кæнуй æй дзорун æ мæгур,
Фал æй мæ мадæн æ фæндун
Гъæздугæй æ зæруи бацæрун...
О, мæ Хуцау, кæми дæ?
Мæ уод дæбæл фæдзæхсун!
Æнцон дæр мин æй Цæругтæй ку уидæ
Нежи уаргъ мæ чиртмæ фæххæссун!..)

Блашкæй исфæлдистади зингæ бунат ахæссунцæ æ лирикон æмдзæвгитæ («Дигорон уаджимистæ»). Цæй туххæй си дзоруй поэт, циуавæр мотивтæ имæ ес? Поэт æвдесуй мади сорæт, æ уарзон бæдоли авдæни уæлгъос адгин зартæ кæнуй, уоте-

мæй. Мæнæ мæгургори сорæт: æ реу игон, æ рагъбæл пæлæз, уотемæй фæндурæй цæгъдун æвзаруй... Мæнæ, нæ поэт ке игъæлдзæг, æнæмæтæ цардмæ бæллуй, еци фиййау æ фонси хæццæ... Мæнæ мæйрохс, райдзаст æхсæвæ, æ цæхæркалгæ стъалуги хæццæ, хуæнхон дæнтти зар рæвдауй поэти зæрдæ...

Дзæбæх аййев финст æй æмдзæвгæ «Саудари бон». Æ лæг кæмæн рамардæй, уæхæн уосæ æ бæдоли хæццæ цæруй æ теуи хæдзари. Æ еунæг бæдола æнæ нивондæн æрхаста мадæ, исгъомбæл æй кæнон, зæгъгæ. Фал æнцон цæрæн нæ адтæй саударæг уосæн æ теуи хæдзари, æдзохдæр æййафуй æфхуæрд, тузмæг загъдæй æндæр неци игъуста æ теуæй.

Уарзондзийнади мотивтæ ахид æмбæлунцæ Блашкæй уадзимисти. Фал циуавæр æнцæ еци мотивтæ, циуавæр уарзондзийнади туххæй дзоруй Блашкæ е 'мдзæвгити? «Уарзт», зæгъгæ, еу æмдзæвги Блашкæ дзоруй æнамонд, æнæрайгæ уарзондзийнади туххæй. Берæ уарзта биццæ, æ зæрди æхецæн ке иснивонд кодта, еци кизги. Фал неци рауадæй лæхъуæни уарзондзийнадæй, нæ имæ раздахта кизгæ е 'ргом. Сайд уарзондзийнадæ фæрресун кодта лæхъуæни зæрдæ:

Фал гъенур уаржти мижди
Рун исирдтон фæлидæй!..

Блашкæ финста дигорон диалектбæл. Æ поэтикон æвзаг æй гъæздуг, кæд имæ арханизмтæ фæззиннуй, уæддæр. Поэт устур бунат дæттуй рифмæн, æмдзæвги рæнгъити уæнгтæ фæууинцæ аллихузон. Эпитеттæй æма рабарститæй пайда кæнуй ахид. Æ сорæттæ æнцæ бæлвурд æма ахедгæ.

Блашкæ кæддæр е 'æмдзæвгитæй еуей искодта е 'рдхуард Тускъати Балодтий номбæл æма си уотæ финста: «Кадим ном уин бафедауæд...» Æма абони, Блашкæ æнæ цардвæндаги æма исфæлдистади туххæй дзоргæй, нæ бон æй фæдарæй зæгъун: «Блашкæ æнæ бæл кади ном æнонти дæргъци фæлтæрæй-фæлтæрмадæссаги федауцæй æма æнхæстæй федауæд!..»

Еу-фондзанздзуд кизгæ, æ бабай хæццæ аргъауæнæй æрбаздæхгæй, цидæртæ хузæ кæнун байдæдта. Зæронд лæггæн ба загъта, Хуцауи хузæ кæнун. Æма е ци хузæн æй, уой ку неке зонуй, зæгъгæ, ин е ку загъта, уæд дин кизгæ фæдарæй уотæ: «Æз æй ку исхузæ кæнон, уæд æй базондзæнæнцæ!..»

«ФÆУУИНУН НИН КОДТОНЦÆ ÆЦÆГ АЙЙЕВАДÆ!..»

Нæ республикæ Национ музейи æрæги байгон æй зундгонд хузæгæнæг **Каджати Вадим** æма скульптор **Кæсæбиты Андрейи** аййевæдон кустити равдист.

Каджати Вадими исфæлдистадæ, зæгъун æнгъезуй, цæйбæрцæдæр зундгонд æй нæ газеткæсгутæн – нæ газети æрмæгутæ исфæлгонц кæнун туххæй нæмæ рæстæгæй-рæстæгмæ мухургонд цудæнцæ æ конд хузтæ. Цхинвали Колити Аксой номхæссæг аййевæдти лицей каст фæууогæй, е 2002 анзи ахур кæнунмæ бацудæй Санкт-Петербурги Репини номхæссæг хузæкæнуйнади, скульптури æма архитектуры институтмæ, кæций каст фæцæй хъæбæр хуарз бæрæггæнæнти хæццæ. Ахур ба кодта монументалон хузæкæнуйнади æрмадзи А.А. Мыльникови разамундæй.

Аци равдисти æвæрд æнцæ æ куститæй сæдемæ хæстæг.

Хонсаристойнаг зундгонд скульптор Кæсæбиты Андрей ба аразуй цæмæдессаг композицитæ гъæдæ æма бронзæй. Кæд æма æ рæстæг каст фæцæй Цхинвали аййевæдон училище хузæкæнуйнади хайадæ, уæддæр нур инсæй анæмæй фулдæр архайуй гъæдæбæл хузæфтудтитæ аразунбæл. Аци равдисти æ куститæй фæууинæн ес: кьостæ, синонтæ, силгоймæгги фæлиндæнтæ, лолитæ, сауæнгæ ма кæрдти композици дæр.

– Вадим æма Андрейи куститæ ку фæууидтон, уæд уайтæккæдæр мæ зæрдæбæл æрбалæудтæй зундгонд аййевæдæртасæг Михаил Алпатови загъд: «Хузæгæнæг – е æй æнæгъæнæй дзиллæ еу уодгоймаги мæдæгæ». Раст цума аци дууæ адæймагей туххæй загъта, – уæхæн æй нæ республикæ адæмон хузæгæнæг **Дзбойти Михали** гъуди аци равдисти фæдбæл. – Етæ нин фæууинун кодтонцæ æцæг аййевæдæ, исфæлдистади æцæг уæлтæмæнадæ.

ХÆМИЦАТИ Маринæ.

Къартæ исиста ШЕХОДАНОВА Татьяна.

АДÆМÆН ХУАРЗ ЦИ ÆЙ, УОЙ СÆХЕЦÆН СÆ ЦÆСТÆ КУ УАРЗИДÆ, УÆД СÆ ФАРНÆ ЗИНГÆ АГЪАЗИАУДÆР УИДÆ!..

РАФИНСЕТÆ ГАЗЕТ «ДИГОРÆ»

Æ РАФИНСУНИ АРГЪ АНЗИ ÆМБЕСÆН ÆЙ 323 СОМИ ÆМА 64 КЪАПЕККИ,
УÆЛДАЙБАРОН РАВГИТÆМÆ ГÆСГÆ БА - 288 СОМИ ÆМА 96 КЪАПЕККИ.

ГАЗЕТ
«ДИГОРÆ»
РАФИНСУН
ÆНГЪЕЗУЙ
«УÆРÆСЕЙ
ПОЧТИ»
ЕУГУР
ХАЙÆДТИ
ДÆР, УÆДТА
МУХУР
УÆЙÆГÆНÆН
КИОСКТИ
ДÆР.

Дигорæ

Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ».
Республиканская массовая общественно-политическая газета «Дигора».

Сæйраг редактор: **САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус**.
Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл проспект, 11, 6-аг уæладзуг.
Тел. 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00.
E-mail: gazeta-digora@inbox.ru.
Нæ газети сайт: <http://gazeta-digora.ru>.

Газет исаразæг æма уадзæг: РЦИ-Аланий мухури æма дзиллон коммуникаци гъуддæгити фæдбæл Комитет.
362003, РЦИ-А, г. Дзæуæгигъæу, Димитрови гъæунгæ, 2.
Учредитель и издатель: Комитет по делам печати и массовых коммуникаций РСО-Алания. 362003, РСО-Алания, г. Владикавказ, ул. Димитрова, 2.

Газет регистрацигонд æй бастдзийнади, хабар-хæссæг технологитæ æма дзиллон коммуникаци сфери Федералон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ №ТУ 15 – 00141, 2017 анзи 14 апрæли.

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РСО-Алании. Регистрационный номер ПИ №ТУ15-00141 от 14 апреля 2017 г.

Газет мухургонд æрцудæй АБ/Е «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и. 357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газета напечатана в ООО «Издательство «Южный регион». 357600, г. Ессентуки, ул. Никольская 5 а.

Газет цæуй къуæре еу хатт – геуæргибони.

Рафинсуни индекс: 73946.

Тираж 730. Заказ №2135.

Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 23.09.2021.

Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 23.09.2021.

Нæ газетæй ист æрмæгæй пайда кæнун æнгъезуй, нæ редакций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист ке æй, е.

Использование материалов допускается только с разрешения редакции. При перепечатке ссылка на газету «Дигора» обязательна.

Финстæгутæ, къофинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн, уæдта сæ автортæмæ дæр фæстæмæ не 'рветæн.

Рукописи не рецензируются и не возвращаются.

Газети ци æрмæгутæ рацæуа, уонæбæл бæрнондзийнадæ хæссунцæ сæ автортæ.

Ответственность за опубликованные материалы, рекламу и объявление несет автор.